

PRESENTACIONES

Fina Santiago Rodríguez

Consellera d'Afers Socials i Esports del Govern de les Illes Balears

En la presentació de l'Anuari de l'any passat ja parlàrem de la voluntat col·lectiva de seguir endavant i de la importància de seguir fent les aportacions que donen sentit a les nostres responsabilitats. Ho deia, com tots sabem, en uns moments molt delicats de les nostres vides, sobretot per la COVID, però no únicament. L'aturada de molts processos de la dinàmica econòmica, social i cultural representava un repte fonamental. Uns mesos crítics que han fet que ens emmirallessim com a societat i que han reclamat el millor de nosaltres, com a col·lectiu.

En l'àmbit dels serveis socials, amb la irrupció i el llarg camí que hem recorregut i recorrem a causa de la pandèmia, també se'ns ha exigint. S'han tibats les costures de totes les iniciatives socials i sociosanitàries, ens hem vist obligades a replantejar el nostre dia a dia. Sense perdre de vista en cap moment els objectius bàsics de la tasca de prevenció, suport i promoció social, hem hagut de ser imaginatius i pensar en solucions immediates a problemes de gran envergadura, començant per l'assumpció d'unes restriccions que han afectat el desenvolupament dels darrers mesos.

Un exemple més d'aquesta voluntat de seguir endavant s'expressa en el mateix Anuari. Un any més, puntual i amb la mateixa qualitat que els altres anys, serveix com a cloenda del període de crisi i com a esperança per als pròxims mesos.

Aquest any, els 21 articles es configuren en blocs temàtics rellevants. Si em permeteu, crec que es poden destacar els següents:

- Tres articles sobre la COVID, analitzant què ha passat, els seus impactes i les possibilitats que s'obrin.
- Dos articles sobre comunicació i valors socials, amb relació a les persones grans de la comunitat.
- Dos articles sobre el suport familiar, un d'ells sobre el prometedora Programa de competència familiar per a la promoció familiar de l'autonomia personal en l'envelliment.
- Quatre articles sobre programes i experiències d'innovació de referència, desenvolupades per administracions i el tercer sector d'iniciativa social.
- Tres articles sobre situacions de necessitat, enfocades des de l'envelliment actiu, un dels eixos de reflexió i activitat a la nostra comunitat i, per descomptat, a l'Anuari.
- Finalment, hi ha tres articles sobre les dificultats, però també sobre les aportacions que fan les tecnologies.

Aquestes aportacions, referides als anys 2020-2021, encara sota els efectes de la crisi sociosanitària, són la prova que els serveis socials per a les persones grans just quan

arribem al 35è aniversari de la primera Llei de Serveis Socials de les Illes Balears han respost amb vitalitat, amb esforç col·lectiu, als reptes que se'ns han plantejat.

Amb la Llei 4/2009, d'11 de juny, de Serveis Socials de les Illes Balears, es va posar en marxa una profunda reforma de la distribució de competències i de les estratègies d'actuació. Abans citàvem l'envelliment actiu o el suport familiar, però són molts els canvis: el desenvolupament dels serveis i suports vinculats a la Llei de dependència, l'enfocament sociosanitari, el canvi del model de relació entre l'administració i el tercer sector, els complements de Renda Social per a les PNC, entre altres.

Amb la suma d'intel·ligències i capacitats posada en marxa per la reforma legal hem albirat el present i futur, ens hem acostat amb més intensitat tant al territori i als agents sanitaris i socials com a la possibilitat d'accés a projectes i programes socials de gran volada, com els vinculats a tots els temes mencionats.

En aquest Anuari podreu copsar l'empenta de la societat civil i l'administració pública a les Illes Balears: des de l'essència de la tasca de suport a la consolidació de noves línies de recerca i prospectiva; des de l'anàlisi de necessitats fins a noves iniciatives, capdavanteres a l'Estat. I més coses. Us convid a completar aquesta perspectiva escrita del que passa amb la visió d'una societat en moviment continu. Trenta-cinc anys després de la primera normativa que reconeixia la nostra capacitat per a posar en marxa els nostres serveis socials, la societat de les Illes Balears no s'atura, sinó que contempla el futur amb noves propostes, amb la força i la voluntat necessàries per afrontar els reptes.

Vull aprofitar totes les ocasions possibles, i aquest és una, per donar les gràcies en nom del Govern de la feina feta pels professionals dels serveis socials durant aquesta pandèmia. Han demostrat, un pic més, ser uns serveis imprescindibles i essencials pel conjunt de la ciutadania.

Gràcies a tothom per fer possible l'Anuari de l'Envel·liment i tot el que significa.

Javier de Juan Martín
*Conseller executiu del Departament de Drets Socials i
president de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS)*

L'any 2020 va obrir la porta a la creació d'estratègies i programes nous des de les institucions per donar respostes ràpides i àgils a les necessitats sorgides arran de la pandèmia. Enguany, hem constatat que moltes d'aquestes iniciatives han vingut per quedar, ja que l'aparició de la COVID-19 ha transformat la societat. La conjuntura socioeconòmica actual ens ha servit per recuperar valors i revisar el nostre funcionament, amb l'objectiu d'enfortir-lo.

Respectar al màxim l'autonomia de la gent gran i el seu dret a decidir com vol afrontar el procés d'envelliment, fent-la partícip del dret a tenir una vida autònoma i a formar part activa de la societat, han estat, són i seran els eixos de les polítiques de l'IMAS fonamentades en el model d'atenció centrat en la persona. Un model amb el qual cercam i prioritzam la qualitat de vida de la gent gran partint de les seves necessitats particulars, però, sobretot, garantint-ne els drets i respectant-ne les preferències i voluntats tant en l'atenció que han de rebre com en la seva vida quotidiana.

Com assenyalen en l'article Sofia Alonso i Margalida Roser, professionals de l'àrea d'Atenció Sociosanitària de l'IMAS, «totes les persones arriben als serveis socials amb una motxilla carregada de circumstàncies i experiències que ens obliga a empatitzar amb la seva realitat i, en la mesura del possible, a adequar-nos-hi».

S'estima que l'any 2045, les persones majors de 65 anys suposaran més d'un 30% de la població total. D'aquestes, prop d'un 40% seran octogenàries, segurament, amb algun tipus de dependència. Davant aquest escenari no tan llunyà, la societat ha d'apostar decididament per polítiques públiques que ens ajudin a reorientar tots els nostres serveis.

Tradicionalment, l'atenció a la gent gran s'ha tractat des de la perspectiva dels models assistencials, dedicats a institucionalitzar persones en grans centres residencials i oferir serveis rígids en espera que les persones usuàries siguin les que s'hi adaptin i no al contrari. Uns models que cada vegada funcionen manco perquè, afortunadament, les persones cada vegada esperam més.

En una enquesta recent (2018) de l'Observatori de Persones Majors de Mallorca (OMM) de l'IMAS a residents de devuit municipis de Mallorca d'entre 65 i 85 anys, el 82% de les persones expressaren el desig d'envellir al seu domicili i de ser cuidades al seu entorn, devora la família i amistats, fins i tot, en el cas de necessitar ajuda per fer les activitats més bàsiques de la vida diària. Aquest va ser l'inici d'un projecte que encetàrem el 2018: el Servei d'Atenció Integral a Domicili (SAID). Un model que va néixer de la necessitat de donar respostes a les demandes concretes d'un col·lectiu amb veu pròpia, dret a decidir i a participar en el seu itinerari vital. El SAID ofereix un sistema professionalitzat

de cures particulars, específiques i individuals de cada persona al domicili propi. Aquest 2021 és l'any de la seva expansió i arribarà a atendre 1.000 persones l'any 2023.

Tot i això, els centres residencials han de continuar essent estratègics per a l'atenció de la gent gran dependent en els casos d'una necessitat assistencial d'alta intensitat o quan les condicions familiars o d'habitatge no siguin les adequades. Això sí, han d'anar evolucionant cap a serveis amb unitats més especialitzades, temporals, rehabilitadores i connectades amb la comunitat. En definitiva, han de ser també espais adaptats a les persones.

Ningú ja no posa en dubte que les administracions públiques tenim l'obligació d'assegurar la capacitat econòmica i l'atenció assistencial a la gent gran, que, sobretot, implica garantir el respecte per les decisions vitals de cada individu i fomentar la participació activa en el disseny de les polítiques que afecten el col·lectiu.

Defensar els drets de la gent gran també ha d'implicar protegir-la. Es calcula que una de cada deu persones grans han patit o patiran alguna forma d'abús o de maltractament, atacs inacceptables a la dignitat i als drets humans. Hem de generar confiança en les víctimes i en la societat en general per sortir del silenci que es produeix davant aquest tipus de comportaments. Per afrontar aquest problema primer hem de visibilitzar-lo i, a partir d'aquí, articular recursos i serveis comunitaris integrals, conjunts i coordinats de tots els serveis públics, per garantir que qualsevol persona que es consideri víctima d'abusos o de maltractament tenguí la certesa que tindrà una resposta adequada.

Hem de continuar treballant per fomentar els programes d'intervenció comunitària i de participació social que cerquen un envelliment actiu i saludable, eviten l'aïllament social, redueixen els casos de depressions i solitud, prevenen i detecten els riscos de maltractaments a més d'abusos en totes les seves formes, amplien les xarxes de relacions de les persones i, sobretot, impedeixen la invisibilització d'un col·lectiu de persones cada vegada més gran i, moltes vegades, poc reconegut.

Sense cap dubte, per a una persona gran, participar socialment és, a més de poder decidir sobre el seu procés d'envelliment, afrontar-lo des d'un paper o rol actiu i sense desconnectar-se o aïllar-se de la societat. En aquest sentit, es fa essencial la tasca encomiable que dia a dia fan els professionals socio-sanitaris. Treballadores i treballadors que, amb una vocació, responsabilitat i motivació immenses, han demostrat saber reinventar-se i adaptar-se al ritme que han marcat les circumstàncies i que mai no han baixat la guàrdia.

Entre tots hem de continuar treballant per mostrar que no es tracta només de crear recursos nous, sinó d'aprofitar bé els que tenim i els responsables polítics ens hem d'assegurar que arriben a tota la població. No hi ha solucions generals davant les necessitats especials de cada persona.